

Áp dụng sơ đồ tư duy (Mind-Map) trong việc dạy và học ngữ pháp tiếng Anh

Lê Thị Bình*

*ThS. Bộ môn Ngoại ngữ – Trường ĐH Công nghệ Giao thông vận tải

Received: 8/5/2023; Accepted: 15/5/2023; Published: 23/5/2023

Abstract: Grammar and vocabulary are two key factors affecting four skills: listening – speaking – reading – writing in English. Grammar simply means common rules that people have to follow when using a language. Without those rules, each one will use the language on their own way, which may cause the chaos and difficulties in communication. Despite the importance of grammar, many students feel confused and tired of learning all English grammar rules. The main reason is that students haven't been given effective learning method yet. Through the process of teaching grammar in many years at University of Transport Technology, the author has realized that the application of mind-map in teaching grammar brings many prosperous results. As we all know, the human brain is divided into two parts: the right brain is for creativity and visualization and the left brain is for logic. Students need to balance using their left brain and right brain because they need to use their whole brain to think perfectly. Mind mapping combines both parts of the brain and stimulates them by engaging both the creative and logical aspects. Using the method of mind mapping is to use evocative images and colors to make a memorable impression, easy to synthesize related ideas together by topic and keywords.

Keywords: Mind-mapping, teaching English, grammar

1. Đặt vấn đề

Việc học ngữ pháp rất quan trọng bởi các kì thi hiện nay tại Việt Nam vẫn yêu cầu người học phải có vốn ngữ pháp cơ bản và chắc chắn để thực hiện các bài kiểm tra và thi năng lực. Ngay cả các chứng chỉ quốc tế như TOEIC hay IELTS, để làm tốt cả 4 kĩ năng nghe-nói-đọc-viết người thi không thể không nắm vững ngữ pháp. Tuy nhiên ngữ pháp lại là học phần dễ gây nhàm chán nhất và khó dạy nhất, đòi hỏi người dạy phải sử dụng các kỹ thuật dạy học hấp dẫn. Kỹ thuật dạy học là một tập hợp các quy trình hoặc các kỹ thuật trong giảng dạy có ảnh hưởng đáng kể đến kết quả học tập của SV. Giáo viên với tư cách là người tạo động lực và hỗ trợ trong quá trình dạy và học phải sử dụng các kỹ thuật khác nhau để cải thiện quá trình dạy và học của mình. Một trong những kỹ thuật để học ngữ pháp là lập bản đồ tư duy. Lập bản đồ tư duy cũng cho phép SV làm rõ suy nghĩ của họ bằng cách phân loại và nhóm thành các ý tưởng liên quan. Nó bắt đầu với chủ đề chính của SV hoặc chủ đề làm ý tưởng trung tâm và cho phép các nhánh chính của sơ đồ tư duy thể hiện các điểm chính trong suy nghĩ của họ, sau đó kết hợp với màu sắc và hình ảnh thú vị sẽ kích thích não bộ. Dựa trên những lý do này, người viết tin rằng việc áp dụng sơ đồ tư duy rất tốt cho SV để học ngữ pháp.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Định nghĩa về việc lập sơ đồ tư duy

Lập bản đồ tư duy là một phương pháp ghi chú sáng tạo, giúp chúng ta dễ dàng ghi nhớ nhiều thông tin. Đây là một kỹ thuật đồ họa quan trọng cung cấp chìa khóa vạn năng để mở khóa tiềm năng của bộ não. Nó là bản đồ trực quan của các ý tưởng, được trình bày trong một định dạng xuyên tâm xung quanh một ý nghĩ trung tâm và nó liên quan đến sự kết hợp độc đáo của hình ảnh, màu sắc và sự sắp xếp không gian trực quan. Phương pháp này được chứng minh là cải thiện đáng kể khả năng nhớ lại khi so sánh với các phương pháp ghi chép và học vẹt thông thường. Nó cần trí tưởng tượng và liên tưởng để kích hoạt bộ não của chúng ta trong việc ghi nhớ điều gì đó. Hơn nữa, lập bản đồ là một quá trình vẽ sơ đồ để mô tả cách một chủ đề và các ý tưởng liên quan của nó được kết nối. Bởi vì sơ đồ này có chức năng nhóm và hợp nhất thông tin, tạo mối liên hệ giữa các thông tin nên chúng phát huy được cho SV năng lực phân tích, liên kết và ghi nhớ.

2.2. Lợi ích của việc sử dụng sơ đồ tư duy học ngữ pháp tiếng Anh

Sơ đồ tư duy ngữ pháp tiếng Anh giúp bạn duy trì, cải thiện trí nhớ và học tập. Nguyên lý phương pháp này là chuyển từ học những ngữ pháp đơn lẻ sang kết

nối các ngữ pháp với nhau. Quá trình này giúp bạn thực sự tiếp thu và ghi nhớ thông tin mới một cách lâu dài. Ngoài ra phương pháp này còn có rất nhiều lợi ích khác khiến cho việc học ngữ pháp tiếng Anh với sơ đồ tư duy vượt trội hơn các phương pháp học truyền thống như sau:

Kích hoạt tinh thần: Màu sắc và hình ảnh được sử dụng trong bản đồ tư duy giúp não chúng ta dễ dàng ghi nhớ ngữ pháp hơn là văn bản thông thường.

Lọc thông tin quan trọng: Sơ đồ tư duy giúp tách ngữ pháp và ý nghĩa của nó giúp dễ dàng cho việc học.

Nền tảng kiến thức: Sơ đồ tư duy cung cấp không gian cho cả chiều rộng và chiều sâu, bức tranh lớn và chi tiết về một chủ đề ngữ pháp.

Phân tích và tổng hợp: Sơ đồ tư duy cho phép bạn chia nhỏ các nhóm ngữ pháp và kết hợp chúng thành một tổng thể mới.

Tính linh hoạt: Sơ đồ tư duy cho phép bạn di chuyển và sắp xếp lại các ngữ pháp một cách tự do để phù hợp với chủ đề.

2.3. Các loại sơ đồ tư duy

a. Sơ đồ hình tròn (Circle Map)

Mục đích của sơ đồ vòng tròn là để động não một ý tưởng hoặc chủ đề sử dụng thông tin chúng ta đã biết. Một sơ đồ hình tròn bao gồm một vòng tròn lớn với một vòng tròn khác bên trong. Vòng tròn bên trong là nơi chứa chủ đề chính hoặc ý tưởng chính. Bao quanh nó là vòng tròn lớn hơn, nơi chứa những ý tưởng tương thoáng qua. Khi vòng tròn thứ hai đầy, các định nghĩa và kết nối giữa chúng cũng phát triển tự nhiên theo một cách trực quan. Trong vòng thứ hai, bất kỳ loại từ ngữ nào cũng có thể diễn đạt ý tưởng: danh từ, tính từ hoặc thậm chí là các cụm từ.

b. Sơ đồ bong bóng (Bubble Map)

Mục đích của sơ đồ bong bóng là xác định chủ đề chính với các cụm từ cụ thể. Trong trường hợp này, vòng tròn trung tâm xuất hiện với các vòng tròn hoặc bong bóng khác bao quanh. Mỗi vòng tròn được kết nối sẽ bao gồm các tính từ hoặc cụm từ xác định. Trong trường học, sơ đồ bong bóng xuất hiện thường xuyên trong các lớp học khoa học. SV sẽ được học cách xác định bài học mới một cách trực quan qua sơ đồ bong bóng. Ví dụ bong bóng trung tâm là động vật có vú và các vòng tròn xung quanh có nội dung về đặc điểm của chúng như: *sinh con, có lông v.v.*

c. Sơ đồ bong bóng đôi (Double Bubble Map)

Sơ đồ tư duy thứ ba là sự kết hợp của hai sơ đồ

bong bóng và được gọi là bong bóng đôi, hay thường được gọi là biểu đồ Venn. sơ đồ bong bóng đôi là một sơ đồ so sánh xác định sự khác biệt và tương đồng giữa hai chủ đề. Trung tâm giữa hai vòng tròn chứa hai ý chính. Điểm giao nhau của 2 vòng tròn chính là nơi chứa các điểm tương đồng được chia sẻ. Hướng về hai bên là các bong bóng xác định sự khác biệt của mỗi vòng tròn trung tâm. Loại sơ đồ này là hoàn hảo cho các tình huống trong đó các khái niệm hoặc ý tưởng cần so sánh trực quan. SV sử dụng sơ đồ bong bóng đôi cho các lớp học văn. Họ so sánh các nhân vật, tình huống và các phần của câu chuyện, làm cho tất cả dễ nắm bắt hơn.

d. Sơ đồ cây (Tree Map)

Khi đến lúc cần phân loại và sắp xếp thông tin, sơ đồ cây có thể giúp ích rất nhiều. Về mặt trực quan, sơ đồ cây giống như một cái cây thật với nhiều nhánh. Phần trên cùng là tiêu đề hoặc chủ đề chính, bên dưới là các chủ đề phụ. Bên dưới các chủ đề phụ là thông tin liên quan, chi tiết hơn và chúng tạo thành các danh sách dài.

e. Sơ đồ luồng (Flow Map)

Một sơ đồ luồng khá giống với một lưu đồ (flowchart). sơ đồ luồng là biểu diễn trực quan về quá trình, tiến trình hoặc tổ hợp các hướng dẫn. Chủ đề chính được gắn bên ngoài sơ đồ. Các hình chữ nhật được kết nối tạo thành các bước trong tiến trình hoặc quá trình giải thích của sơ đồ. Một số hình chữ nhật cũng có thể được thêm vào bên dưới để mô tả bước đó.

2.4. Các bước cơ bản để lập sơ đồ tư duy

Buzan nói rằng bản đồ tư duy sử dụng màu sắc và hình ảnh để giúp xây dựng trí tưởng tượng của bạn với phong cách của bạn trong việc lập bản đồ tư duy. Từ hoặc những hình ảnh có đường nét uốn lượn hoặc nhánh cây sẽ giúp SV ghi nhớ lập liên tưởng. Hơn nữa, Buzan giải thích các bước bên dưới về cách lập bản đồ tư duy, chúng được trình bày dưới đây:

1. Lấy một tờ giấy trắng và đặt nó ở vị trí ngang.
2. Bắt đầu bằng cách vẽ một hình màu ở giữa tờ giấy và viết từ khóa với các chữ cái viết hoa.
3. Chọn một màu và vẽ các chủ đề chính của sơ đồ tư duy trên các nhánh tỏa ra từ hình ảnh trung tâm.
4. Thêm các nhánh chủ đề chính khác xung quanh bản đồ.
5. Tạo ra những cành cây dày và nhiều màu sắc nảy ra từ những từ khóa
6. Viết những ý tưởng cơ bản về từ khóa và văn sử

dụng các chữ cái viết hoa.

7. Thêm hình ảnh vào tất cả các nhánh chính để đại diện cho từng chủ đề chính và cũng sử dụng hình ảnh để hình dung mọi từ khóa quan trọng trên bản đồ của bạn.

2.5. Cách học ngữ pháp tiếng Anh bằng sơ đồ tư duy hiệu quả

Trong việc lập sơ đồ tư duy, màu sắc và hình ảnh rất hữu ích để hình thành trí tưởng tượng của SV. Dựa trên các bước cơ bản trên, người học có thể phát triển vốn ngữ pháp của mình bằng cách sử dụng sơ đồ tư duy thông qua máy tính bằng ứng dụng hoặc thậm chí bằng tay. Người học có thể làm theo các bước sau để làm cho bản đồ tư duy của họ đẹp hơn và cũng dễ hiểu hơn và cũng dễ nhớ hơn.

Bước 1: Dùng một tờ giấy không có đường kẻ và bút màu

Bước 2: Giữa tờ giấy vẽ một hình ảnh đại diện cho chủ đề chính

Bước 3: Từ hình đại diện bắt đầu vẽ nhánh lớn tỏa ra xung quanh. Mỗi đường đại diện cho một ý chính.

Bước 4: Viết các ý chính lên từng nhánh (dùng từ ngắn gọn). Có thể dùng hình ảnh biểu tượng minh họa (cách này giúp các em kích thích hai bán cầu não cùng hoạt động)

Bước 5: Từ một ý chính, các em vẽ thêm các nhánh nhỏ và viết lên đó các ý chi tiết.

để nhớ chúng. Thêm bất kỳ giải thích liên quan nào khác làm ghi chú cho ngữ pháp. Bằng cách này, bạn có thể xem thông tin theo ý muốn, nhưng nó sẽ không làm lộn xộn sơ đồ. Hiện nay có rất nhiều phần mềm tạo sơ đồ tư duy đơn giản và nhanh chóng, chẳng hạn phần mềm iMindmap. Việc sử dụng tốt sơ đồ tư duy sẽ giúp các em học giỏi tất cả các kỹ năng khác như nói, viết, từ vựng... chứ không riêng gì ngữ pháp.

3. Kết luận

Học ngữ pháp qua sơ đồ tư duy rõ ràng sẽ giúp SV dễ nhớ và dễ hình thành khái niệm hơn so với các phương pháp truyền thống. Lập bản đồ tư duy sẽ làm cho người học ghi nhớ những gì họ đã học một cách logic chứ không phải học vẹt hay máy móc. Không chỉ vậy, phương pháp này còn giúp SV xây dựng vốn ngữ pháp của riêng mình, khiến họ tạo ra được mối liên hệ về chủ đề giữa chúng. Từ đó, SV có thể sử dụng những ngữ pháp này đúng ngữ cảnh trong giao tiếp thực tế. Việc học ngữ pháp bằng cách sử dụng sơ đồ tư duy không chỉ mang lại kết quả tốt trong việc phát triển vốn ngữ pháp mà nó cũng hữu ích cho việc học các kỹ năng khác hoặc các lĩnh vực khác ngoài tiếng Anh. Một khi vốn ngữ pháp được phát triển sẽ kéo theo các kỹ năng khác cũng được tăng lên, đặc biệt về tư duy logic và ghi nhớ của não bộ.

Tài liệu tham khảo

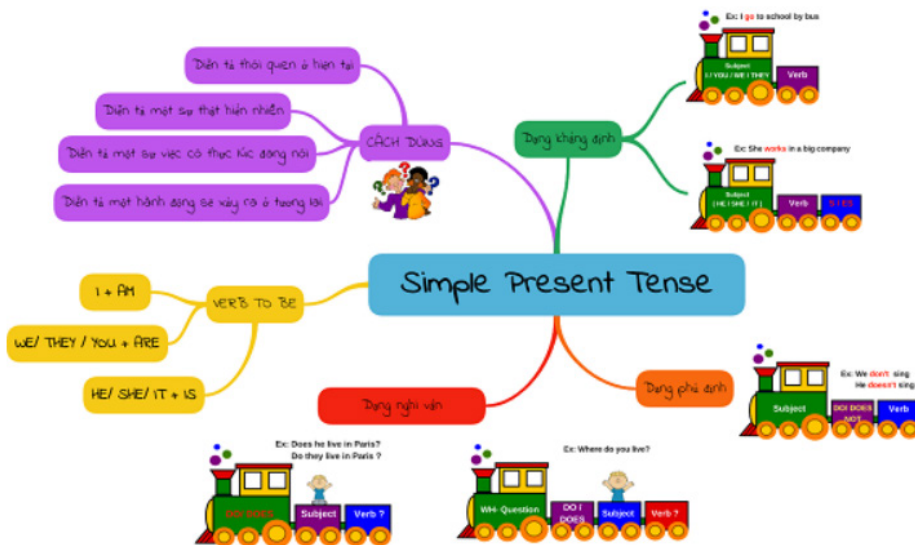
[1] Eka Sustri Harida (2015), "Using mind-mapping technique to teach grammar", English Education, Vol. 3, No. 1. January 2015

[2] <https://topicanative.edu.vn/hoc-ngu-phap-tieng-anh-bang-so-do-tu-duy-mind-map/>

[3] <https://bme.binhminh.com.vn/phuong-phap-hoc-tieng-anh-bang-so-do-tu-duy/>

<https://zim.vn/ung-dung-mind-map-vao-viec-hoc-ngu-phap-tieng-anh-hieu-qua>

[4] <https://zim.vn/ung-dung-mind-map-vao-viec-hoc-ngu-phap-tieng-anh-hieu-qua>

Ngoài ra, bạn có thể làm phong phú bản đồ của mình bằng cách thêm các câu ví dụ ngay bên cạnh ngữ pháp cần học. Bạn càng cung cấp nhiều ngữ cảnh cho các ngữ pháp riêng lẻ, bộ não của bạn càng